

De collectiebeheerders

Aflevering 24 Henk de Jong

Kees Plaisier [museummens en zelfstandig consultant (zie www.priatnov.nl); cf.plaisier@planet.nl]

▲ Henk de Jong op de Mahakan rivier, Kalimantan, Indonesië. (Robert Vink)

Henk de Jong (Rotterdam, 1943) studeerde na de kweekschool voor onderwijzers (1964) biologie aan de Rijksuniversiteit Utrecht en behaalde de zogenaamde K-IV akte in 1970. Tijdens en na zijn doctoraalstudie werkte hij achtereenvolgens op een lagere school en een huishoudschool. In 1968 keerde hij als docent biologie terug naar zijn eigen kweekschool, de P.A. Thomas More. Na fusies werd hij in 1984 adjunct-directeur van de Havo/MBO-afdeling van de Scholengemeenschap G.K. van Hogendorp in Rotterdam. In 1994 trad hij aan als projectleider van de apothekersassistenten- en doktersassistenten opleidingen aan het Albeda College, ook in Rotterdam. Henk de Jong is nu gepensioneerd. In het museum beheert hij al twintig jaar de deelcollectie stekelhuidigen.

Stekelhuidigen

Wie denkt aan egels of stekelvarkens heeft het in dit geval mis. Het gaat om zeedieren. Een betrekkelijk kleine verzameling in het NMR, maar de moeite waard. Zeesterren, zee-egels, zeeekomkommers, zeelelies en slangensterren. Veelvormig en veelkleurig. Er zijn bijvoorbeeld prachtige rode en blauwe zeesterren. Helaas, eenmaal gedroogd of op alcohol vervagen de kleuren snel

▲ *Eucidaris tribuloides*, de Caribische lanszee-egel. (Henk de Jong)

Scheveningen werd Henks belangstelling gewekt voor zee-aquaria. In het Palace Hotel was een groot zee-aquarium. Henk maakte zijn eigen zee-aquarium en fietste daarvoor zaterdag naar Scheveningen met grote bruine apothekersflessen in zijn fietstassen die gevuld met zeewater mee terug gingen. Bob Entrop, die bij het Zeebiologisch Museum in Scheveningen betrokken was, stimuleerde de jeugdige bioloog en gaf hem visjes zoals dikkopjes en brakwatergrondels. Uit het aquarium van het Palace Hotel kreeg Henk zeeanemonen. Later werd het zeeaquarium bij Henk thuis professioneel. Hij heeft er zelfs zeestekelbaarzen tot nestbouw

en is het aan uw verbeeldingskracht om de kleur erbij te denken.

Zeeaquarium

Henk de Jong wandelde aan de hand van zijn ouders van de Wassenaarse Slag naar Scheveningen en verzamelde van alles van het strand. Pa zorgde dan thuis voor formaline zodat de schatten bewaard bleven. In

▲ *Culcita novaeguineae*, een stekelhuidige uit Nieuw-Guinea, Indonesië. (Kris Tindige)

▲ De hartegel (*Meoma ventricosa*), NMR 9974-00636. (Henk de Jong)

en voortplanting gebracht. Een bijzondere prestatie.

Al toen het Natuurhistorisch Museum tegenover Boijmans was gevestigd, kwam Henk er. Vanaf de Schiebreek-tijd (vestiging aan de Kastanjesingel) was hij al lid van de vereniging. Sedertdien heeft Henk tal van bestuursfuncties vervuld, in de vereniging en later ook in de stichting. Sinds de verhuizing naar Villa Dijkzigt is hij collectiebeheerder. Dat het de stekelhuidigen werden is toevallig. Die groep was vrij, en Henk is een allround bioloog.

Verzamelen

Levende stekelhuidigen verzamelen is nog niet zo gemakkelijk. Je moet er voor duiken, vissen of dreggen. De dieren hebben een heel kwetsbaar skelet dat gemakkelijk breekt tijdens het transport. Maar er is aardig wat verzameld in de loop van de tijd, vaak door andere ook reislustige collectiebeheerders, die de stekelhuidigen als 'bijvangst' meebrachten. Henk zelf reist veel. Hij bezoekt Indonesië, de Galapagos Eilanden, de Caraïben, Antarctica, Ruanda, Botswana, Uganda, India, Iran, Mauritius. Op zijn reizen is hij niet bepaald eenkennig. Henk is ongemeen nieuwsgierig dus verzamelt hij alles wat hem interesseert. Maar natuurlijk ook stekelhuidigen.

Uit Curaçao bracht Henk een hartegel mee, een zee-egel van wel 15 centimeter in doorsnee. Een *Meoma*, een waar pronkstuk. Heel overgekomen, ondank de uiterst fragiele structuur. Graag zou Henk nog een keer een 'doornenkroon' verzamelen. Deze grote zeester heeft 15 tot

21 armen en is bedekt met lange, scherpe, giftige stekels. Hij leeft in de tropische (Aziatische) wateren en eet koralen, wat leidt tot ernstige schade aan de riffen.

Eigenaardigheden

Nu het leven in de diepzee langzaam in kaart wordt gebracht, komt er veel meer informatie over stekelhuidigen die op grote diepte leven beschikbaar. Henk: 'Er is nog heel veel te ontdekken'. Maar de eigenaardigheden van de bekende soorten wekken ook al verbazing en nieuwsgierigheid. De stekelhuidigen zijn vijfstralig, tenminste als ze volwassen zijn. In het larvestadium zijn ze 'gewoon' tweezijdig symmetrisch. Ogen hebben

ze niet, wel lichtgevoelige puntjes waarmee ze licht en donker kunnen onderscheiden. In veel gevallen zit de mondopening onder en de anus boven. Lopen kunnen ze alle kanten op. Eieren en spermacellen worden in het water los gelaten in enorme aantallen wat hopelijk leidt tot vruchtbare ontmoetingen. De zenuwen van de dieren bevinden zich ringvormig om het maagdermkanaal.

De verzameling in het museum

Een deel van de collectie is droog en een ander deel staat op alcohol. Henk houdt die twee delen graag bij elkaar, hoewel dat niet strookt met de opbergregels in het museum. Er moet nog veel geregistreerd worden (de digitale teller staat nu op 203 monsters) en de verzameling is allesbehalve compleet. Het is tot nu toe niet gelukt om gericht te zoeken naar die dieren die in de verzameling ontbreken.

Depressief?

Mocht u op een regenachtige middag een beetje terneergeslagen zijn, haal dan deel 3 van de Grzimek Dierenencyclopedie uit de kast en lees het deel over de stekelhuidigen. De verhalen over zanddollars, over de lantaarn van Aristoteles (het kauwapparaat van de zee-egels) en over de manier waarop een zeester met veel geduld en raffinement een mossel weet te openen, monteren u vast en zeker op. Dat verklaart zeker ook de vrolijke zachtmoedigheid van deze bijzondere collectiebeheerder. Henk de Jong, vergroeid met het museum. ◀

▲ Een deel van de NMR-collectie stekelhuidigen. (Kees Moeliker)